

Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток» включено до переліку наукових фахових видань України з державного управління (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 1643 від 28.12.2019).

Спеціальність – 281.

Державне управління: удосконалення та розвиток. 2025. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2156.2025.11.7>

УДК 343.1:351.74:005.1

С. А. Назаренко,

*д. е. н., професор, завідувач кафедри менеджменту та державної служби,
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9378-9009>

Є. В. Чубенко,

*студент другого (магістерського) рівня кафедри менеджменту та
державної служби,*

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0009-7243-7221>

Д. О. Леценко,

*студент другого (магістерського) рівня кафедри менеджменту та
державної служби,*

Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0007-7074-7133>

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ЗАПОБІГАННЯ І ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ

S. Nazarenko,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Management and Public Service,

Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky

E. Chubenko,

Master's student of the Department of Management and Public Service,

Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky

D. Leschenko,

Master's student of the Department of Management and Public Service,

Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky

ORGANIZATIONAL PRINCIPLES OF PREVENTING AND COMBATING CORRUPTION IN THE LAW ENFORCEMENT SYSTEM OF UKRAINE

У статті розглянуто організаційні засади запобігання та протидії корупції в системі правоохоронних органів України, визначено ключові проблеми та виклики у їхній діяльності. Особлива увага приділяється поєднанню превентивних і репресивних заходів, що включають розробку антикорупційних програм, навчання персоналу, встановлення етичних стандартів, виявлення правопорушень та притягнення винних до відповідальності. Проведено аналіз сучасних інституційних механізмів, їхньої ефективності та взаємодії між антикорупційними органами, а також оцінено вплив політичного тиску, недостатньої координації та кадрових проблем на результативність антикорупційної діяльності. Запропоновано шляхи вдосконалення організаційних засад, включаючи створення єдиного координаційного центру, забезпечення незалежності правоохоронних органів, підвищення кваліфікації кадрів та запровадження прозорих механізмів громадського контролю. Практичне впровадження цих заходів сприятиме підвищенню ефективності боротьби з корупцією, зміцненню довіри громадян і формуванню прозорі та підзвітної правоохоронної системи в Україні.

This article examines the organizational foundations for preventing and combating corruption within Ukraine's law enforcement system, highlighting key problems, challenges, and institutional mechanisms affecting their effectiveness. The study emphasizes the integration of preventive and repressive measures, including the development and implementation of anti-corruption programs, professional training and capacity building of personnel, establishment of ethical standards and codes of conduct, detection and investigation of corruption offenses, and the application of appropriate sanctions against offenders. The analysis focuses on the functioning and coordination of specialized anti-corruption bodies, their interactions with other state institutions, and the impact of political pressure, insufficient coordination, and staffing challenges on overall performance. The study identifies gaps in transparency, public accountability, and monitoring mechanisms, which contribute to the persistence of corrupt practices and reduce public trust in law enforcement institutions. The article proposes a comprehensive approach to improving organizational foundations, including the establishment of a unified coordination center to optimize cooperation among anti-corruption agencies, ensure their independence through legal safeguards, enhance human

resource policies by increasing remuneration, promoting professional development, and creating incentives for attracting qualified personnel. Additionally, the introduction of transparent public oversight mechanisms, electronic monitoring systems, and regular reporting is recommended to strengthen accountability and integrity. Implementation of these measures is expected to increase the efficiency of anti-corruption efforts, reduce risks of misconduct within law enforcement, and enhance citizens' trust in public institutions. The findings contribute to both theoretical understanding and practical policy development in the field of anti-corruption governance, offering actionable recommendations for building a transparent, accountable, and effective law enforcement system in Ukraine.

Ключові слова: *антикорупційна політика, правоохоронна діяльність, запобігання корупції, інституційні механізми, контроль, ефективність.*

Keywords: *anti-corruption policy, law enforcement, corruption prevention, institutional mechanisms, control, efficiency.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Корупція в Україні вже тривалий час залишається однією з найгостріших соціально-політичних та економічних проблем, що прямо впливають на стабільність держави та розвиток суспільства. Вона не лише підриває ефективність роботи державних інститутів, а й створює значні перешкоди для формування прозорого та передбачуваного інвестиційного клімату, стримує економічне зростання та демотивує громадян до активної участі у суспільних процесах. Особливо критичною ця проблема є у системі правоохоронних органів, які покликані одночасно забезпечувати дотримання закону, захищати права і свободи громадян та підтримувати порядок у державі. Коли саме ці органи стають об'єктом корупційних проявів, відбувається підрив довіри до всього механізму державного управління, а самі громадяни втрачають відчуття справедливості та безпеки.

У сучасних умовах цифровізації та активної інтеграції України в європейське правове й економічне середовище проблема корупції набуває нових вимірів. З одного боку, сучасні технології відкривають нові можливості для контролю, прозорості та автоматизованого моніторингу корупційних ризиків, з іншого - створюють додаткові виклики, пов'язані із захистом даних, кібербезпекою та використанням електронних платформ для незаконних схем. Це робить особливо актуальним системне дослідження організаційних засад запобігання та протидії корупції, адже лише комплексний підхід, який поєднує превентивні, контрольні та репресивні механізми, здатен забезпечити ефективність антикорупційної політики в умовах сучасних викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх років наукові дослідження у сфері запобігання та протидії корупції в правоохоронних органах України набули значного розвитку. Вони охоплюють різноманітні аспекти, від теоретичних основ до практичних механізмів реалізації антикорупційної політики.

Одним із ключових напрямів є дослідження ролі правоохоронних органів у реалізації антикорупційної стратегії держави. Зокрема, І.В. Глиняний у своїй статті зазначає, що корупційні практики становлять критичний виклик для публічного управління в Україні, підриваючи довіру громадян до державних інститутів та гальмуючи економічний розвиток країни [1]. Автор підкреслює необхідність удосконалення діяльності правоохоронних органів для ефективної боротьби з корупцією та забезпечення верховенства права

Іншим важливим напрямом є аналіз інституційних механізмів запобігання корупції. Так, у статті К.А. Возняковської та інших авторів розглядаються антикорупційні механізми в системі публічного адміністрування як засіб боротьби з організованою злочинністю у сфері господарювання [2]. Дослідження акцентує увагу на необхідності інтеграції

антикорупційних інструментів у всі рівні управлінської діяльності для досягнення стійкого ефекту.

Практичні аспекти антикорупційної діяльності також стали об'єктом наукового аналізу. У звіті Національного агентства з питань запобігання корупції за друге півріччя 2024 року зазначено, що упродовж цього періоду опрацьовано понад 63 запити правоохоронних органів щодо надання інформації про дії користувачів в системі «Інформаційний портал Національної поліції України» [3]. Це свідчить про активну взаємодію між антикорупційними органами та правоохоронними структурами в процесі виявлення та розслідування корупційних правопорушень.

Даний аналіз свідчить про зростаючий інтерес наукової спільноти до проблеми корупції в правоохоронних органах України та необхідність подальших досліджень у цій сфері. Враховуючи актуальність теми, подальші наукові розробки повинні зосереджуватися на удосконаленні інституційних механізмів, інтеграції сучасних технологій у антикорупційну діяльність та забезпеченні ефективної взаємодії між усіма учасниками антикорупційного процесу.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). є комплексний аналіз організаційних засад антикорупційної діяльності у правоохоронних органах України та визначення шляхів її вдосконалення з урахуванням міжнародного досвіду.

Виклад основного матеріалу дослідження. Запобігання та протидія корупції в правоохоронних органах є багаторівневою та комплексною системою, яка поєднує як превентивні, так і репресивні заходи, і ґрунтується на чітких теоретичних засадах державного управління, права та соціальної психології. Превентивні заходи спрямовані на недопущення виникнення корупційних проявів і формування у персоналу високого рівня професійної доброчесності. Сюди входить розробка та впровадження антикорупційних програм, які охоплюють організаційні, технологічні та освітні аспекти діяльності правоохоронних органів. Важливим елементом є навчання і

підвищення кваліфікації працівників, що дозволяє не лише ознайомити їх із законодавчими нормами та процедурами, а й формує усвідомлення етичної відповідальності, необхідності дотримання кодексів поведінки та стандартів професійної етики.

Превентивна складова також включає встановлення чітких етичних стандартів та кодексів поведінки, які визначають рамки допустимої поведінки працівників та створюють механізми контролю за дотриманням цих норм. Це сприяє формуванню організаційної культури, орієнтованої на прозорість, підзвітність та мінімізацію ризиків корупційних проявів у щоденній діяльності. Системний підхід у цьому напрямку передбачає поєднання навчально-методичних заходів, моніторингу дотримання внутрішніх правил та створення умов для активного реагування на можливі порушення ще на стадії їх зародження [4].

Репресивні заходи, своєю чергою, спрямовані на оперативне виявлення, розслідування та притягнення до відповідальності осіб, які порушують антикорупційні норми. Це включає кримінальне, адміністративне та дисциплінарне переслідування, а також конфіскацію незаконно набутого майна, що дозволяє не лише відновлювати справедливість, а й створює превентивний ефект для потенційних порушників. Ефективне поєднання превентивних і репресивних заходів створює замкнуту систему антикорупційного контролю, яка забезпечує баланс між профілактикою та покаранням, що є ключовим для підвищення ефективності правоохоронної діяльності та формування довіри суспільства [4].

Теоретичною основою таких підходів є концепції управління ризиками, організаційної поведінки та державної безпеки, які передбачають, що боротьба з корупцією не може обмежуватися лише репресивними методами, а повинна поєднувати організаційні, освітні та правові механізми для створення стійкої системи запобігання правопорушенням. Це дозволяє правоохоронним органам ефективно виконувати свої функції, мінімізувати

внутрішні ризики та підтримувати високий рівень довіри громадян до державних інститутів [5].

В Україні для боротьби з корупцією в правоохоронних органах створено ряд спеціалізованих інституцій (таблиця 1):

Таблиця 1. Структура ключових антикорупційних органів України

Орган	Основні функції	Рік заснування	Особливості діяльності
НАЗК	Координація антикорупційної політики, контроль декларацій, оцінка ризиків	2016	Превентивна спрямованість, аналітика
НАБУ	Розслідування корупційних злочинів високого рівня	2015	Репресивна спрямованість, співпраця з САП
САП	Процесуальне керівництво, підтримка обвинувачення	2015	Забезпечення судового переслідування
АРМА	Управління та реалізація активів, здобутих корупційним шляхом	2016	Виконавчий контроль, майнові операції

Джерело: сформовано автором

Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК): відповідає за розробку та реалізацію державної антикорупційної політики, контроль за дотриманням антикорупційного законодавства, проведення моніторингу та оцінки корупційних ризиків у діяльності органів державної влади [6].

Національне антикорупційне бюро України (НАБУ): здійснює розслідування корупційних злочинів, вчинених високопосадовими особами, в тому числі в органах правоохоронної системи [7].

Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП): забезпечує процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях, розслідуваних НАБУ, та здійснює підтримку державного обвинувачення в судах [8].

Агентство з розшуку та менеджменту активів (АРМА): відповідає за управління та реалізацію активів, одержаних внаслідок корупційних злочинів [9].

Попри створення спеціалізованих антикорупційних інституцій та запровадження законодавчих механізмів для боротьби з корупцією, система протидії корупційним проявам у правоохоронних органах України досі

стикається з численними проблемами та викликами, що обмежують її ефективність (таблиця 2). Однією з основних проблем є недостатня координація між антикорупційними органами. Відсутність єдиного координаційного центру або механізму спільного планування дій призводить до дублювання функцій, розпорошення ресурсів та зниження результативності антикорупційних заходів. У практичному вимірі це проявляється в тому, що окремі випадки корупції можуть залишатися поза увагою або розслідуватися фрагментарно, без комплексного підходу, що ускладнює досягнення системних результатів [10].

Таблиця 2. Основні проблеми антикорупційної діяльності у правоохоронних органах

Проблема	Опис	Можливий наслідок
Недостатня координація	Відсутність єдиного координаційного центру	Дублювання функцій, низька ефективність
Політичний тиск	Втручання у діяльність органів	Втрата незалежності, зменшення довіри громадськості
Недостатнє кадрове забезпечення	Високі корупційні ризики та низька зарплата	Відтік кваліфікованих кадрів
Відсутність прозорості	Недостатній громадський контроль	Збереження корупційних схем

Джерело: сформовано автором

Ще однією серйозною перешкодою є політичний тиск та втручання у діяльність антикорупційних органів. Незважаючи на декларативну незалежність цих інституцій, фактичний вплив політичних сил може підривати їхню автономію, змушуючи керівництво та співробітників приймати рішення, що не відповідають принципам об'єктивності та законності. Такий стан справ зменшує довіру громадськості до органів боротьби з корупцією і створює ризики вибіркового або неповного розслідування корупційних правопорушень.

Кадрове забезпечення є ще одним важливим викликом. Низький рівень заробітної плати, відсутність належних соціальних гарантій та високий рівень професійних і корупційних ризиків відлякують кваліфікованих фахівців від роботи в антикорупційних структурах. У результаті органи

змушені працювати із обмеженим числом компетентних кадрів, що ускладнює ефективне розслідування та моніторинг антикорупційних заходів.

Окрім цього, недостатній механізм контролю за діяльністю правоохоронних органів ускладнює забезпечення прозорості та підзвітності. Недостатній громадський контроль, відсутність відкритих даних та публічних звітів сприяють збереженню внутрішніх корупційних схем, ускладнюють виявлення порушень і зменшують ефективність превентивних заходів. У поєднанні ці проблеми створюють ситуацію, коли навіть існування спеціалізованих інституцій не гарантує реального зменшення рівня корупції, а потреба у системних реформах залишається надзвичайно актуальною [11].

Таким чином, вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу, який поєднує ефективну координацію між органами, забезпечення їхньої незалежності, належне кадрове забезпечення та прозорість діяльності через механізми громадського контролю. Тільки в цьому випадку можна очікувати стабільного зниження корупційних ризиків і формування довіри громадян до правоохоронної системи.

Підвищення ефективності боротьби з корупцією в правоохоронних органах України потребує системного та комплексного підходу, який поєднує організаційні, кадрові, правові та технологічні інструменти. Одним із ключових напрямів є створення єдиного координаційного центру, який би забезпечував ефективну взаємодію між антикорупційними органами та іншими державними інституціями. Такий центр дозволить централізовано планувати антикорупційні заходи, уникати дублювання функцій, оптимізувати використання ресурсів та підвищити результативність антикорупційних ініціатив на національному рівні.

Не менш важливим є забезпечення незалежності антикорупційних органів. Для цього необхідно запровадити ефективні механізми захисту від політичного втручання, які гарантуватимуть, що рішення органів ухвалюються на основі законодавства та професійної оцінки фактів, а не під тиском політичних сил. Незалежність таких органів створює довіру серед

громадян та міжнародних партнерів, підвищує авторитет правоохоронної системи та сприяє неупередженому розслідуванню корупційних правопорушень.

Кадрова політика є ще одним критично важливим аспектом вдосконалення організаційних засад антикорупційної діяльності. Підвищення рівня оплати праці, забезпечення професійного розвитку та створення системи мотиваційних стимулів сприятиме залученню кваліфікованих та добросовісних кадрів до антикорупційних органів. Додатково, важливим є впровадження регулярного навчання з питань етики, сучасних методів виявлення корупції та використання цифрових технологій у розслідуваннях.

Ще одним ключовим напрямом є забезпечення прозорості та підзвітності діяльності правоохоронних органів. Впровадження механізмів громадського контролю, електронного моніторингу та регулярне публікування звітів про діяльність дозволяє не лише зменшувати корупційні ризики всередині системи, а й формує позитивний імідж органів у суспільстві. Відкритість даних і публічна підзвітність стають стимулом для більш відповідальної та професійної роботи працівників правоохоронних структур, а також дозволяють громадянам і експертам брати активну участь у контролі та оцінці ефективності антикорупційних заходів.

Комплексне застосування цих заходів формує стійку систему запобігання і протидії корупції. Така система дозволяє правоохоронним органам ефективно виконувати свої функції, мінімізувати корупційні ризики, підвищувати довіру суспільства та сприяти розвитку прозорого і справедливого державного управління в Україні.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Ефективна організація запобігання та протидії корупції в правоохоронних органах є критично важливою передумовою для забезпечення верховенства права, демократичного розвитку та національної безпеки України. В умовах сучасних викликів, серед яких зростаючі корупційні ризики, політичний тиск та недостатня прозорість діяльності органів, створення комплексної,

скоординованої системи антикорупційних заходів стає особливо актуальним. Впровадження запропонованих заходів - таких як створення єдиного координаційного центру для взаємодії антикорупційних органів, забезпечення їхньої незалежності, вдосконалення кадрової політики та запровадження прозорих механізмів громадського контролю - сприятиме підвищенню ефективності боротьби з корупцією на всіх рівнях.

У підсумку, реалізація комплексного підходу до організації запобігання та протидії корупції сприятиме не лише зміцненню довіри громадян до правоохоронної системи, а й формуванню ефективного, передбачуваного та стійкого державного управління. Це створює основу для сталого розвитку України, інтеграції її в європейське правове й економічне середовище, а також підвищує рівень національної безпеки, сприяючи створенню справедливого, прозорого та демократичного суспільства.

Література

1. Глиняний І.В. Роль правоохоронних органів у реалізації антикорупційної стратегії держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2025. Вип. 90. Ч. 5. С. 401-406.
2. Возняковська К.А., Біленець Д.А., Марчук В.В. Антикорупційні механізми у системі публічного адміністрування як засіб боротьби з організованою злочинністю в сфері господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2024. Вип. 84. Ч. 3. С. 43-48.
3. Звіт Національного агентства з питань запобігання корупції за друге півріччя 2024 року. 2025. URL: [наср-report-1038.pdf](#) (дата звернення 28 вересня 2025 р.).
4. Бондаренко О.С. Корупція в правоохоронних органах: причини та система заходів протидії. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 1-4. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/79.pdf> (дата звернення 05 жовтня 2025 р.).
5. Івашова Л. М., Шевченко Н. І., Виноградова Н. Л. Особливості реалізації антикорупційної політики та протидії тіньовому сектору

економіки у світлі євроінтеграційних прагнень України. *Механізми публічного управління*. 2022 URL: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2022/3/6.pdf>. (дата звернення 05 жовтня 2025 р.).

6. Національне агентство з питань запобігання корупції. Офіційний сайт. URL: <https://nazk.gov.ua> (дата звернення 05 жовтня 2025 р.).

7. Національне антикорупційне бюро України. Офіційний сайт. URL: <https://nabu.gov.ua> (дата звернення 05 жовтня 2025 р.).

8. Спеціалізована антикорупційна прокуратура. Офіційний сайт. URL: <https://sap.gov.ua> (дата звернення 05 жовтня 2025 р.).

9. Агентство з розшуку та менеджменту активів. Офіційний сайт. URL: <https://arma.gov.ua> (дата звернення 05 жовтня 2025 р.).

10. Глян Т.Д., Плахотний А.П. Нормативно-правові засади запобігання корупційним проявам у діяльності Національної поліції України. *Вісник юридичних наук*. 2024. № 85. С. 1-6. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/11/431.pdf>. (дата звернення 07 жовтня 2025 р.).

11. Федченко О. Практичні напрями у сфері запобігання і протидії корупції у підрозділах Національної поліції. *Вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 2. С. 1–5. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2018/jun/13385/54.pdf> (дата звернення 07 жовтня 2025 р.).

References

1. Glyniany, I.V. (2025), “The role of law enforcement agencies in the implementation of the states anti-corruption strategy”, *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, Vol. 90, No. 5, pp. 401-406.

2. Voznyakovska, K.A., Bilenets, D.A., and Marchuk, V.V. (2024), “Anti-corruption mechanisms in the public administration system as a means of combating organized crime in the economic sphere”, *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University*, Vol. 84, No. 3, pp. 43-48.

3. NACP (2025), “Report of the National Agency for the Prevention of Corruption for the second half of 2024”, available at:

<https://antycorportal.nazk.gov.ua/uploads/uo/39924774/report-1108/nacp-report-1108.pdf> (Accessed 28 September 2025).

4. Bondarenko, O.S. (2023), “Corruption in law enforcement agencies: causes and system of countermeasures”, *Analytical and comparative jurisprudence*, Vol. 4, pp. 1-4. available at: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/04/79.pdf> (Accessed 05 October 2025).

5. Ivashova, L.M., Shevchenko, N.I., and Vynogradova, N.L. (2022), “Peculiarities of implementing anti-corruption policy and countering the shadow sector of the economy in the light of Ukraine's European integration aspirations”, *Mechanisms of public administration*, Vol. 34, available at: <http://customs-admin.umsf.in.ua/archive/2022/3/6.pdf>. (Accessed 05 October 2025).

6. National Agency for the Prevention of Corruption. Official website, (2025), available at: <https://nazk.gov.ua> (Accessed 05 October 2025).

7. National Anti-Corruption Bureau of Ukraine. Official website, (2025), available at: <https://nabu.gov.ua> (Accessed 05 October 2025).

8. Specialized Anti-Corruption Prosecutor's Office. Official website, (2025), available at: <https://sap.gov.ua> (Accessed 05 October 2025).

9. Asset Search and Management Agency. Official website, (2025), available at: <https://arma.gov.ua> (Accessed 05 October 2025).

10. Glyan, T.D., and Plakhotny, A.P. (2024), “Regulatory and legal principles for preventing corruption in the activities of the National Police of Ukraine”, *Bulletin of Legal Sciences*, Vol. 85, pp. 1-6. available at: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2024/11/431.pdf>. (Accessed 07 October 2025).

11. Fedchenko, O. (2017), “Practical directions in the field of prevention and counteraction to corruption in the units of the National Police”, *Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, Vol. 2, pp. 1–5. available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journalpaper/2018/jun/13385/54.pdf> (Accessed 07 October 2025).

Стаття надійшла до редакції 26.10.2025 р.